

SIVISTYSVALIOKUNNAN LAUSUNTO 4/2003 vp

Valtioneuvoston selonteko konventin tuloksista ja valmistautumisesta hallitusten väliseen kon- ferenssiin

Ulkoasiainvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 5 päivänä syyskuuta 2003 lähettänyt valtioneuvoston selonteon konventin tuloksista ja valmistautumisesta hallitusten väliseen konferenssiin (VNS 2/2003 vp) valmistelevasti käsiteltäväksi ulkoasiainvaliokuntaan. Ulkoasiainvaliokunta on päättänyt puhemiesneuvoston päätöksen mukaisesti antaa muille erikoisvaliokunnille mahdollisuuden antaa ulko-

asiainvaliokunnalle lausunto oman toimialansa osalta.

Asiantuntijat

Valiokunnassa on ollut kuultavana
- neuvotteleva virkamies Jaana Palojärvi, opetusministeriö.

VALTIONEUVOSTON SELONTEKO

Valtioneuvoston selonteossa esitellään Euroopan unionin tulevaisuuskonventin ehdotusta sopimukseksi Euroopan perustuslaista ja Suomen valtioneuvoston lähtökohdat ja tavoitteet Roo-

massa 4.10.2003 avattavassa Euroopan unionin jäsenvaltioiden hallitusten välisessä konferenssissa.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Opetusministeriön toimialan kannalta keskeisimmät muutokset koskevat unionin yhteistä kauppapolitiikkaa, unionin toimivaltaa tutkimuksen alalla, teollis- ja tekijänoikeuksia / henkisen omaisuuden uutta oikeusperustaa sekä urheilun toimivaltaperustaa.

Valtioneuvoston selonteossa yhteistä kauppapolitiikkaa käsittelevässä osassa todetaan, että

esitys perustuslailliseksi sopimukseksi vastaa pääosin valtioneuvoston tavoitteita. Konventin esityksessä todetaan yhteisen kauppapolitiikan olevan unionin yksinomaisessa toimivallassa, jolloin kauppapoliittiset sopimukset — vaikka ne sisältäisivät myös julkisia palveluita koskevia kohtia — eivät enää edellyttäisi kansallista ratifiointia vaan yhteisö ratifioisi sopimukset jäsenvaltioidensa puolesta. Julkisten peruspalve-

lujen turvaamiseksi Suomen edustajat konventissa pitivät välttämättöminä määräyksiä siitä, ettei kauppapolitiikan kautta vaikuteta sisäisesti unionin ja jäsenvaltioiden väliseen toimivallan jakoon tai yhdenmukaisteta kansallista säännöstöä aloilla, joilla jäsenvaltioiden lakien ja asetusten yhdenmukaistaminen ei perustuslaillisen sopimuksen mukaan ole mahdollista. Nämä vaatimukset sopimus selonteon mukaan täyttää. Siinä esitetään myös säilytettäväksi nykyinen määräys, jonka mukaan neuvoston ja komission tulee varmistaa neuvoteltavien sopimusten olevan unionin politiikkojen ja sisäisten sääntöjen mukaisia. Näiden määräysten tarkoituksena on varmistaa, ettei kauppapolitiikan kautta voida supistaa hyvinvointi- ja kulttuuripalveluita koskevaa kansallista toimivaltaa. Selonteon mukaan julkisia peruspalveluja suojaa lisäksi se, että julkiset palvelut ovat yksiselitteisesti palvelukauppaa ensisijaisesti säätelevän WTO:n palvelukauppasopimuksen (GATS) ulkopuolella. Se, mitkä julkiset palvelut ovat GATS:n ulkopuolella, on sopimuksen mukaan sen osapuolten itsensä määriteltävissä. Suomi on suhteessa GATS-sopimukseen pidättäytynyt tekemästä sosiaali-, terveys-, koulutus- ja kulttuuripalveluja koskevia sitoumuksia, koska ne ovat Suomessa keskeisiltä osiltaan julkisia peruspalveluja.

Yhteistä kauppapolitiikkaa koskevissa päätelmissään valtioneuvosto pitää välttämättömänä, että sopimusmääräykset turvaavat julkisia peruspalveluja, kuten koulutus- ja kulttuuri- sekä sosiaali- ja terveyspalveluja, koskevan päätöksenteon säilymisen kansallisella tasolla. Myös hallitusohjelmassa on vastaava velvoite koulutus- ja kulttuuripalvelujen osalta.

Yhteisen kauppapolitiikan päätöksentekoa koskeva konventin esitys on osin epäselvä, erityisesti artiklojen III-227 ja III-217 keskinäisten viittausten osalta. Konventin esityksen kansainvälisiin sopimuksiin liittyvää päätöksentekoa koskeva pääsääntö lähtee siitä, että kansainvälisten sopimusten osalta noudatetaan yksimielisyyttä, jos sopimus koskee alaa, jolla unionin säädöksen antaminen edellyttää yksimielisyyttä. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan tämä parallellismi jättää oleellisia seikkoja tar-

kastelun ulkopuolelle. Myös toimivaltakysymykset ja mahdolliset harmonisointikiellot tulee huomioida. Päätöksenteko mukaan lukien määräenemmistöpäätöksenteko sektorilla, joka kuuluu tukitoimialojen joukkoon ja jolla on voimassa harmonisointikielto, on aivan eri asia kuin päätöksenteko sektorilla, joka kuuluu unionin yksinomaiseen toimivaltaan. Konventin esityksen artiklan III-217 kohdan 5 turvalausekkeet eivät näytä ratkaisevan näitä kysymyksiä.

Sivistysvaliokunta pitää välttämättömänä korjata esityksen kauppapoliittista päätöksentekoa koskevat epäselvyydet ja tulkinnanvaraisuudet. Valiokunta on johdonmukaisesti pitänyt unionin koulutuspoliittisten toimien osalta ensisijaisen tärkeänä sitä, että koulutuspolitiikka säilyy kansallisessa päätösvallassa. Sen vuoksi valiokunta pitää välttämättömänä, että sopimusmääräykset ovat niin selkeitä, ettei kansallinen päätösvalta vaarannu. Valiokunta pitää ensisijaisena tavoitteena säilyttää kauppapoliittinen päätöksenteko koulutusta koskevilta osin nykyisellaisena.

Valiokunta pitää tärkeänä, että hallitusten välisessä konferenssissa sisämarkkinoita koskeviin säännöksiin pyritään valtioneuvoston esittämien tavoin lisäämään selkeää säännöstä, ettei sisämarkkinoita koskevan luvun määräyksillä puututa jäsenvaltioiden suvereeniteettiin rahoittaa, järjestää ja tarjota opetus- ja kulttuuripalveluita.

Sopimusluonnoksen mukaan muun muassa tutkimus ja teknologian kehittäminen kuuluisivat jaetun toimivallan alaan kuitenkin siten, ettei unionin toimivallan käyttäminen voi tutkimuksessa estää jäsenvaltioita käyttämästä omaa toimivaltaansa. Valiokunta yhtyy valtioneuvoston näkemykseen siinä, että tutkimuksen ja teknologian kehittämisen tulisi kuulua politiikkalohkona tukialoihin.

Valiokunta yhtyy valtioneuvoston kantaan myös siinä, että konventin loppuasiakirjassa esitetty uusi oikeusperusta henkisellemä omaisuudelle on hyväksyttävissä siten korjattuna, että se koskee ainoastaan teollisoikeuksia ja niiden myöntämistä ja rekisteröintiä. Artikla on nyky-

muodossaan sekä sisällöllisesti että juridisesti epäselvä ja osin virheellinen.

Valiokunta viittaa TSS-oikeuksien osalta perustuslakivaliokunnan kannanottoon valtioneuvoston selvityksestä Euroopan unionin tulevaisuudesta (PeVL 25/2001 vp). Perustuslakivaliokunta on todennut, että perusoikeuskirjan tekeminen sitovaksi on yleisellä tavoitetasolla kannatettava ajatus. Tulee kuitenkin tähdentää, että Suomen perustuslain mukaisen perusoikeusjärjestelmän tulee olla perusoikeuskirjan oikeudel-

listamisen jälkeenkin lähtökohtaisesti yhtä kattava kuin nykyisin. Siksi on välttämätöntä, että EU:n perusoikeuksiin kuuluu oikeudellisesti sitovina TSS-oikeuksia sekä ympäristöä ja vähemmistöjä suojaavia oikeuksia.

Lausunto

Lausuntonaan sivistysvaliokunta esittää

että ulkoasiainvaliokunta ottaa huomioon, mitä edellä on esitetty.

Helsingissä 18 päivänä syyskuuta 2003

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Kaarina Dromberg /kok	Aila Paloniemi /kesk
vpj.	Sinikka Hurskainen /sd	Seppo Särkiniemi /kesk
jäs.	Esko Ahonen /kesk	Ilkka Taipale /sd
	Tuomo Hänninen /kesk	Marja Tiura /kok
	Jyrki Katainen /kok	Jutta Urpilainen /sd
	Rauno Kettunen /kesk	Raija Vahasalo /kok
	Minna Lintonen /sd	Unto Valpas /vas
	Pehr Löf /r (osittain)	vjäs. Minna Sirnö /vas.
	Kirsi Ojansuu /vihr	

Valiokunnan sihteereinä ovat toimineet

valiokuntaneuvos Marjo Hakkila
valiokuntaneuvos Carl Selenius.

ERIÄVÄ MIELIPIDE

Perustelut

Konventin ehdotus sopimukseksi Euroopan perustuslaista on valtioneuvoston käsityksen mukaan suurimmalta osalta hyväksyttävissä sellaisenaan. Käsityksemme mukaan eduskunnan tehtävä on lausua kantansa siihen, miltä osin perustuslain määräyksiä hallitusten välisessä konferenssissa tulee muuttaa, jotta niin Suomen kansalliset kuin kansalaistenkin edut tulevat riittävästi turvatuiksi ja jotta Eurooppa kehittyy tulevaisuudessa kansalaisten hyvinvointia ja sosiaalista yhteenkuuluvuutta vahvistavaan suuntaan. Nyt kysymys on siitä, pitääkö valtioneuvosto kiinni 4.10.2003 alkavissa HVK-neuvotteluissa eduskunnan aikaisemmista näkemyksistä koskien opetus- ja kulttuuripalveluiden kansallista päätösvaltaa sekä rahoitusta. Tähän kysymykseen valiokunta ei ole selkeästi ottanut kantaa, vaikka lausunnossa on nostettu esille EU:n perustuslain ja Suomen kannalta oleellisia kysymyksiä.

Koska yhteisen kauppapolitiikan päätöksen- tekoa koskeva konventin esitys on epäselvä, esitimme valiokunnan lausuntoon opetus- ja kulttuuripalveluja koskevan toimivallan osalta seuraavaa lausumaehdotusta:

Eduskunta edellyttää, että sopimusluonnosta on välttämättä selkeytettävä päätöksentekosäännöksen suhteen siten, ettei kauppapoliittisten sopimusten kautta voida vaikuttaa unionin sisäiseen toimivallanjakoon eikä yhtenäistää säädöksiä sil-

loin, kun se unionin perustuslain mukaan ei ole mahdollista. Lisäksi eduskunta edellyttää, että perustamissopimukseen kirjataan julkisia opetus- ja kulttuuripalveluja koskeva päätöksenteon yksimielisyysvaatimus, joka koskee tilannetta, jossa neuvosto antaa komissiolle mandaatin kauppapoliittisten sopimusten neuvottelua varten tai hyväksyy komission neuvotteleman sopimuksen.

Toiseksi halusimme korostaa, että sisämarkkina- säännöksillä ei saa puuttua jäsenvaltioiden velvollisuuksiin rahoittaa, järjestää ja tarjota opetus- ja kulttuuripalveluita. Tämän vuoksi esitimme valiokunnan lausuntoon opetus- ja kulttuuripalvelujen rahoituksen osalta seuraavaa lausumaehdotusta:

Eduskunta edellyttää, että hallitusten välisessä konferenssissa sisämarkkinoita koskeviin säännöksiin pyritään valtioneuvoston esittämien tavoien lisäämään selkeä säännös siitä, ettei sisämarkkinoita koskevan luvun määräyksillä puututa jäsenvaltioiden velvollisuuksiin rahoittaa, järjestää ja tarjota opetus- ja kulttuuripalveluita.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että ulkoasiainvaliokunta ottaa huomioon, mitä edellä on esitetty.

Helsingissä 18 päivänä syyskuuta 2003

Unto Valpas /vas
Minna Sirnö /vas
Kirsi Ojansuu /vihr